

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 1. Quid sit lex

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

TRACTATUS OCTAVUS. DE LEGIBUS.

DISPUTATIO PRIMA.

De Lege in communi.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Lex.

RESPONSIO.

LEX propriè dicta benè describitur, rationis ordinatio communitalis obligativa, ad bonum commune, ab eo qui curam habet communitalis, promulgata, qua scilicet permanenter sancitur aliquid, vel præcipiendo, vel prohibendo, vel permittendo, vel denique statuendo ut aliquæ res, aut personæ tali vel tali modo se habeant in ordine ad aliquos effectus morales.

Dicitur 1. *rationis ordinatio*, hoc est, actus mentis, seu locutio interna practica, per verba imperativi modi exprimi solita, qua legislator ad subditos dirigit voluntatem, quam habet illos obligandi ad aliquid. Pro quo

Nota. In legislatore, quâ tali, varii sunt actus, nempe actus, quo iudicat expedire bono communi, ut subditi ad hoc vel illud obligentur; actus, quo vult illos obligare; actus imperii, seu locutio interna practica, qua voluntatem obligandi, quam habet, dirigit ad subditos modo imperativo; actus denique externus, seu signum externum & sensibile, quo imperium internum, seu locutio interna exterius & sensibilibiter exprimitur modo practico & imperativo.

Primus actus solum requiritur ad hoc ut lex prudenter feratur, & sine illo validè ferri potest: unde ad intrinsecam legis rationem non pertinet. Sine reliquis verò actibus ratio legis esse non potest, quia neque actus imperii sine voluntate obligandi, neque voluntas obligandi sine actu imperii, exterius expresso per signum aliquod practicum, lex esse potest: nam sine voluntate obligandi in legislatore, non potest esse obligatio in subditis; & sine actu imperii, exterius expresso per signum practicum, quo legislator præscribit aliquid, præcipiendo, vel prohibendo, vel permittendo, vel statuendo de esse morali rerum aut personarum, non est regula. Lex autem, ut ait S. Thomas hic quæst. 90. art. 1. in O. est regula quædam & mensura actuum humanorum, proximè subditos obligans ad agendum, vel omittendum aliquid.

Hinc intrinseca legis ratio, adæquatè sumpta, rectè dici potest, formaliter & in recto complecti tres actus legislatoris, videlicet voluntatem obligandi; actum imperii, seu locutionem internam practicam, qua voluntas obligandi ad subditos imperativè dirigitur; & actum seu signum externum practicum, quo locutio interna practica exterius exprimitur, subditis intimatur, & completur in ratione locutionis practicae & mandati. Hinc rectè Scriptura Sacra legem divinam vocat, modò Lumen, ut Plal. 4. ubi dicit Plaltes regius, loquens de lege divina: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Modò voluntatem divinam, ut Plalm. 39. ubi David in persona Christi ait: *In capite libri scriptum est, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Item rectè Augusti-

nus lib. 22. contra Faustum cap. 27. legem æternam rationis vel voluntatis nomine indifferenter vocitari posse docet: *Lex*, inquit, *ætterna est ratio vel voluntas divina.* Item leges humanæ ab authoribus, modò gubernandi rationes, bonæ opiniones, prudentium virorum consulta, sermones ab aliqua mente profecti, qui vim habent cogentem; modò principum placita seu voluntates rectè nominantur. Denique ad Cap. *In istis dist. 4.* rectè dicuntur *leges institui, cum promulgantur.*

Conciliantur ergo omnia, si dicatur lex qualibet ex tribus legislatoris actibus intrinsecè constitui, nempe, ut jam dictum est, ex actu voluntatis, quo vult subditos ad aliquid obligare; actu mentis, quo voluntatem illam per modum imperii dirigit ad subditos, & actu externo, quo subditis actum illum internum practicè & imperativè intimat, sine qua intimatione actus ille internum nec esset regula actuum humanorum, nec subditos obligaret, aut etiam obligare posset. Sic tamen ratio legis bene constituitur ex parte in actu voluntatis, quo legislator vult obligare subditos, ut principaliter constitui debeat in actu mentis, quo voluntatem suam obligandi per modum imperii ad subditos dirigit, non quidem ut purè interno, sed ut exterius expresso per signum aliquod, quo legislator subditis practicè & imperativè significat, quid statuat, vel velit fieri aut non fieri.

Ratio est, quia dirigere per modum regulæ, sicut & ordinare, pertinet ad rationem, ut dicit S. Thomas hic quæst. 90. art. 1. in O. Unde lex, non ab actu voluntatis, quem includit, sed ab actu mentis, quem illi superaddit, habet, quod in ea præcipuum est, nempe quòd sit regula actuum humanorum, eorumque ordinatio in finem à legislatore intentum, quod est bonum commune.

Dicitur 2. *Communitatis*; quia lex fertur tantum communitati perfectæ. Ut enim dicunt Jurisconsulti, *iura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur.* Præterea, lex est instrumentum policitæ gubernationis. Ergo cum sola perfectæ communitatis capax sit gubernationis policitæ, sola subjectum est, cui lex potest imponi. In hoc jam lex differt à purò præcepto, quod non solum perfectæ communitati, sed etiam imperfectæ, imò & privæ alicui personæ imponi potest à superiore.

Dixi, quòd lex feratur tantum communitati perfectæ. Pro quo *nota.* Duplex distinguenda est communitas, una perfectæ, & altera imperfectæ. Communitas perfectæ est ea, quæ ex natura sua perpetua, ac policitæ gubernationis capax est, & in qua reperitur potestas jus dicendi, & in perpetuum obligandi, ut ecclesiæ, regnum, civitas, &c. Imperfectæ verò communitas est ea, quæ non est perpetua ex natura sua, nec capax gubernationis policitæ: unde nec in ea reperitur potestas juris dicendi, & obligandi in perpetuum. Talis est domus privata, seu familia. Hinc familia non est subjectum aptum, cui terantur leges, quippe quæ ex natura sua perpetuæ sunt, ut dicitur, & feruntur authoritate publica à superiore habente jurisdictionem & potestatem obligandi in perpetuum.

Hinc paterfamilias domui suæ præest æconomice tantum, non verò policitè, & cum jurisdictione atque publica authoritate. Potest quidem iure paterno toti familiæ ad longum aliquod tempus mandata imponere, at non potest in perpetuum, seu non potest mandata imponere, quæ posteros obligent, nisi prius familia illa in communitatem perfectam mutetur, & ipse fiat illius princeps & superior cum jurisdictione & potestate publica; fiat, inquam, illius princeps vel

vel auctoritate divina, vel consensu communis. Unde extra hunc casum paterfamilias non potest ferre leges.

Dicitur 3. *Obligativa*. Nam effectus proprius legis est moralis obligatio. In quo lex differt à puro consilio, quod, quia tale, nec obligat, nec obligare potest. Unde illud S. Hieronymi lib. 2. cont. Iovin. *Ubi consilium datur, offerentis arbitrium est: ubi præceptum, necessitas servituti*. Lex autem vim habet obligandi, quia legislator obligandi potestatem habet, & ferendo legem, efficaciter vult obligare, atque hanc efficaciam obligandi voluntatem per locutionem practicam & imperativam subditis intimat; qua intimatione facta, non potest efficax voluntas obligandi non sortiri effectum suum, supposita obligandi potestate in legislatore. Sed

Nota. Vis obligandi, quam lex habet, inchoatur per voluntatem efficaciam obligandi subditos ad aliquid; completur verò & perficitur per actum imperii, seu locutionem internam practicam exteriori expressam per signum practicum. Vis itaque completa & integra, quam lex habet obligandi subditos, & quæ, quantum ad conceptum, est vis completa & integra inducendi vinculum morale, quo morali quadam necessitate subditi ad aliquid faciendum vel omittendum adstringuntur, realiter & quoad entitatem non est aliud, quam complexum ex actibus legislatoris, ex quibus intrinsecè lex constituitur, non physicè quidem, sed moraliter seu æquivalenter in affirmatione prudenti permanentibus in ordine ad causandum in subditis hunc effectum moralem per denominationem realem extrinsecam: non enim aliter causari potest. Unde ulterius obligatio moralis, quæ quantum ad conceptum est vinculum morale, seu moralis quadam necessitas ad aliquid faciendum vel omittendum adstringens, quoad rem non est aliud, quam ipsimet actus legislatoris, ex quibus intrinsecè constituitur lex: omnis enim denominatio realis, sive intrinseca sive extrinseca, quoad rem nihil aliud est, quam forma, cuius est denominatio.

Dicitur 4. *Ad bonum commune*: quia lex omnis ferri debet propter bonum commune: lex enim ex intrinseca & essentiali sua ratione est instrumentum publicæ potestatis ad procurandum eum finem, propter quem potestas publica instituta est sive à Deo, sive ab hominibus. Atqui publica potestas tantum instituta est sive à Deo, sive ab hominibus, ad procurandam felicitatem publicam. Ergo lex ex intrinseca & essentiali sua ratione est instrumentum publicæ potestatis ad procurandam felicitatem publicam; & consequenter felicitas publica ut procuranda, est finis intrinsecus & essentialis legi: ita ut lex communitati lata, sive toti communitati lata sit, sive tantum alicui ejus parti, tanquam ejus membro, invalida sit, & solum nominatenus lex, nisi ad procurandam felicitatem publicam valeat, vel immediatè, si toti communitati lata est, vel saltem mediatè & ultimatè, si tantum lata est alicui communitatis parti, tanquam ejus membro, cuius proinde bonum redundare debet in bonum totius communitatis.

Hinc legislator, si ferendo legem, proprium, aut aliquorum privatorum, non publicum bonum intendat, graviter peccat: nihilominus tamen lex validè ab eo fertur, & subditos obligat, si præter aut contra intentionem ejus, ad publicam utilitatem conducere potest. Hinc etiam lex, quæ validè lata est, quia, cum lata est, ad bonum publicum valebat, definit esse valida, & subditos obligare, ubi primum definit ad bonum publicum utilis esse, & à fortiori ubi primum incipit esse nociva, & bono publico contraria.

Dicitur 5. *Ab eo qui curam habet communitatis*: quia, ut jam dictum est, finis intrinsecus & essentialis legi est bonum commune procurandum, & consequenter illius tantum est condere leges, cujus principaliter est procurare bonum commune. Procurare autem bonum commune, principaliter pertinet vel ad communitatem, vel ad eum qui communitatem

Simonet Theol. Tom. II.

ti præest, ejusque curam gerit ut princeps. Ita docet S. Thomas hic q. 90. art. 3. in O. *Lex*, inquit, *proprie primo & principaliter respicit ordinem ad bonum commune*. Ordinare autem aliquid in bonum commune, est vel totius multitudinis, vel alicujus gentis vicem totius multitudinis; & ideo condere legem vel pertinet ad totam multitudinem, vel pertinet ad personam publicam, quæ totius multitudinis curam habet.

Dicitur 6. *Promulgata*, hoc est, actu seu signo aliquo externo practice & per modum imperii subditis intimata. Hæc autem intimatio est intrinsecus & essentialis legis complementum, quo posito, existit regula actuum humanorum, completam & integram vim habens dirigendi & obligandi subditos, quo non posito, nec est, nec esse potest hæc regula, proindeque nec est, nec esse potest lex: quantumcumque enim supponatur esse in legislatore voluntas efficax obligandi subditos, & locutio interna practica voluntatem illam ad subditos practice dirigens, nondum est actuum humanorum regula, aut vis completa & integra subditos obligandi; etiamsi legislator subditis suis exteriori significet actus illos, sed sine practica intimatione: nondum enim ad quidquam tenentur subditi. At ubi primum ad actus internos legislatoris accedit exterior intimatio practica, & per modum imperii facta, ut subditi aliquid faciant vel omittant, hoc ipso subditi habent actuum suorum regulam, cui se conformare tenentur. Hinc ad cap. *In istis* dist. 4. dicitur: *Leges instituuntur, cum promulgantur*. Promulgatio igitur est essentialis legi, quam intrinsecè constituit cum internis actibus legislatoris.

Dicitur 7. *Qua permanentiter sancitur aliquid*: quia lex fertur in perpetuum, aut saltem nonnisi ad tempus valde longum, in quo lex, juxta communem Doctorum sententiam, differt à mero præcepto, quod per mortem præcipientis expirat: lex verò, mortuo aut amoto legislatore, adhuc durat, donec abrogetur, vel mutatis circumstantiis, incipiat esse nociva, aut saltem inutilis bono publico. Ratio perpetuitatis legis petitur ex eo, quod lex fertur soli communitati perfecte, quæ ex natura sua perpetua est, quatenus per successionem continuam perseverat eadem moraliter in posteris, nec utiliter administrari potest sine legum stabilitate & uniformitate. Leges igitur, ex modo & intentione qua feruntur, non solum in præsens, sed etiam in futurum prosapiunt; nec solum præsentibus, sed etiam quorumque in posterum erunt in communitate, pro suo tempore obligant: quorumque enim in posterum erunt in communitate, hoc ipso subiacent legibus, quod sicut partes communitatis.

ARTICULUS II.

Qualis debet esse Lex.

QUærantur hoc Articulo conditiones ad legem requisitæ. Has convenienter enumerat Isidorus verbis relatis dist. 4. cap. 2. ubi dicitur: *Erit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum consuetudinem, loco temporisque conveniens, necessaria, utilis, manifesta ... nullo privato commodo, sed pro communi civium utilitate conscripta*.

1. Igitur debet esse honesta, ex parte objecti scilicet, non solum non præcipiendo aliquid quod sit turpe, sed etiam nihil præcipiendo, quod non sit honestum vel ex natura sua, & antecedenter ad omnem legem, vel saltem ratione finis ad quem ordinatur, quatenus ita de se indifferens est, ut possit conducere ad bonum finem, quem intendit lex. Sine hac conditione lex non esset verè lex: unde hæc conditio est essentialis legi.

Ratio est, quia 1. homines obligari ad turpia repugnat. 2. Finis intrinsecus & essentialis legi est bonum commune procurandum, & quod procurari non potest præcipiendo turpia. 3. Homines nihil possunt validè statuere, vel præcipere, nisi secundum potestatem

Q 2

tem